

ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

**ΥΠΑΚΟΗ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ
ΣΤΗΝ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ**

Τὸ Μυστήριό τῆς Μετανοίας εἶναι κατ' ἐξοχὴν μυστήριό τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου.

α) Χωρὶς νὰ ὑπάρχει διάθεση νὰ ἀναλύσουμε τὸ γεγονὸς τῆς πτώσεως τῶν πρωτοπλάστων, γεγονὸς θεμελιῶδες γιὰ τὴ θεολογία τῆς μετανοίας, θὰ ἀναφέρουμε ἐπιγραμματικὰ ὅτι ἡ ἁμαρτία εἶναι προϊόν τῆς ἐλευθέρας βουλήσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος «ἐποίησε καὶ ἔγνω τὴν προ-

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου κ. **Ἰωάννου Σακελλαρίου**
Ἡγουμένου Ἱ. Μονῆς Πεντέλης
(νῦν Ἐπισκόπου Θερμοπυλῶν)

αιρετικὴν διὰ τῆς παρακοῆς ἁμαρτίαν δημιουργή-
σας» κατὰ τὸν Ἅγιον Μάξιμον τὸν Ὁμολογητὴν.

Καὶ δὲν ἀναφέρομαι μόνον στὴν ἁμαρτία τῶν πρωτοπλάστων, ἀλλὰ σὲ κάθε πτώση, κάθε ἀνθρώπου, ὅταν εὐρίσκεται ἐνώπιον τοῦ διλήμα-
τος νὰ ἁμαρτήσῃ ἢ ὄχι. Ὅταν ἐπιλέγει τὴν ἁμαρ-
τία, οὐσιαστικὰ ἐπιλέγει ἓνα τρόπο λήψεως ἀπο-
φάσεων, καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν
ἐντελῶς ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὴν κοινωνία του μὲ τὸ
Θεό, ὁ ὁποῖος ἀπολύτως «χωρὶς ἁμαρτίας» ὑπάρ-
χει.

β) Ὅπως ἁμαρτάνει ἐλευθέρως κατὰ τὸν ἴδιο
τρόπο ἐλευθέρως ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ μετα-
νοήσῃ ἢ ὄχι. Ὁ δρόμος τῆς μετανοίας, τῆς ἐπι-
στροφῆς, εἶναι πάλι ἀπόφαση ἐλευθέρας ἐπι-
λογῆς.

Ἡ ἁμαρτία καταλογίζεται σ' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος
γνωρίζει τί πράττει καὶ μὲ δική του προαίρεση
ἁμαρτάνει καὶ ἡ ἄφεση παρέχεται σ' ἐκεῖνον ποῦ
ἐκ βάθους καρδίας συντετριμμένης καὶ ἐλευθέρως
πράττων μετανοεῖ.

γ) Ἐνῶ σύντονος ἡ προσπάθεια τῆς Ἐκκλη-
σίας εἶναι ἰδιαίτερως νὰ γίνουν οἱ πιστοὶ μέτοχοι
τῆς θεολογίας τῆς ἐνορίας καὶ προτρέπονται νὰ

μετέχουν ἐνεργῶς στὴ ζωὴ καὶ τὶς ἐκδηλώσεις τῆς,
στοὺς μυστήριό τῆς μετανοίας, στὴν πράξη, ὑπάρχει
μὴ διαφοροποίηση. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο, κατὰ τὸ
ὁποῖο συμβαίνει κυρίως στὶς πολυπληθεῖς ἀστικές
ἐνορίες, οἱ πιστοὶ νὰ ἐξομολογοῦνται εἰς τοὺς ἐφη-
μερίους-πνευματικὸς τῆς ἐνορίας τους. Ὅμως
δὲν εἶναι πάντοτε ἐφικτό, ἄλλωστε συμβαίνει σὲ
πολλὲς περιπτώσεις ἡ ἐνορία νὰ μὴ ἔχει ἐφημερίο-
ἐξομολόγο. Καὶ τότε τίθεται θέμα ἐπιλογῆς: Νὰ
ἐξευρεθεῖ ὁ πνευματικὸς ὁ ὁποῖος θὰ δέχεται τὶς
ἐξαγορεύσεις κάποιου πιστοῦ καὶ θὰ τὸν καθοδη-
γεῖ στὰ πνευματικὰ του προβλήματα. Κριτήρια
δὲν ὑπάρχουν. Ἡ συνήθης ἔκφρασις «αὐτὸς ὁ
πνευματικὸς μὲ ἀναπαύει» τὰ λέει ὅλα. Τὰ κριτή-
ρια τίθενται μὲ προσωπικὲς σκέψεις καὶ ἐπιλογές,
ἐντελῶς ὑποκειμενικά.

Ἡ ἔννοια τῆς ἐλευθερίας καὶ πάλιν ἐνώπιόν
μας, μὲ ἄλλη μορφή.

δ) Καὶ ἐρχόμαστε σὲ ἓνα πολὺ λεπτὸ σημεῖο:
Στὴν ἐξομολόγηση ἐξαγορεύεται κανεὶς ὅσα ἔχει
ἀνάγκη νὰ πεῖ, καὶ ὅπως θέλει νὰ τὰ πεῖ. Ἴσως με-
ρικὲς φορὲς ἡ ἐξομολόγηση κάποιων χριστιανῶν
δὲν εἶναι τελεία, πλήρης, εἰλικρινής. Ὅμως εἶναι
ἐλεύθερος νὰ ἐξομολογηθεῖ αὐτὰ ποῦ θέλει, ὅσα
θέλει. Τότε, θὰ διερωτᾶτο κανεὶς: ποῖός εἶναι ὁ ρό-
λος τοῦ πνευματικοῦ; Σίγουρα δὲν εἶναι ρόλος
ἀνακριτοῦ, πολὺ περισσότερο δὲ detective. Δὲν
ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν ἀλήθεια, ἢ
τὴν πληρότητα ὅσων ἀκούει.

Εἶναι ὅμως ὑποχρεωμένος νὰ διδάξει. Νὰ κα-
ταρτίσει τὸν ἐξομολογούμενο σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὴ
σωστὴ ἐξομολόγηση. Τὴν ἐξομολόγηση ποῦ θὰ
εἶναι ἀπόδειξη τῆς μετανοίας του γιὰ νὰ μπορεῖ
νὰ ζητήσῃ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ γιὰ τὶς ἁμαρτίες
του.

Ἐδῶ θὰ τονισθεῖ ἰδιαίτερως ἡ εὐθύνη γιὰ τὴν
σωτηρία τῆς ψυχῆς του, τὴν ὁποία ἀναλαμβάνει
κάθε πιστός, νὰ δεῖ κατὰματα τὸ Θεὸ καὶ ἐνώπιον
τοῦ πνευματικοῦ τὸν ὁποῖο διάλεξε νὰ ὁλοκληρώ-

σει τὸ ἔργο πὺν ἐλεύθερα ἀπεφάσισε νὰ ἀναλάβει: νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν του καὶ μὲ αὐτὴ τὴν εὐθύνη νὰ ἐκθέσει τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του προκειμένου μὲ τὸν καλύτερο τρόπο νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὶς ἐνοχές του.

Καὶ τέλος,

ε) Ἡ ἐξομολόγηση εἶναι μυστήριον τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου, διότι οὐσιαστικὰ τοῦ ἀνοίγει τὸ δρόμον τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἀφοῦ ἀποδεδειγμένον ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας: «Ὁ Θεὸς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκοτοῦ καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ· ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν» κατὰ τὸν Ἀπ. Παῦλον (Κολ. 1, 7).

Αὐτὴ τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποία εἶτε σὰν πρωταρχικὸ δῶρον Θεοῦ κατέχει ὁ χριστιανὸς εἶτε μέσα ἀπὸ τὸ λυτρωτικὸ μυστήριον τῆς μετανοίας ἐπανακτᾷ, ὁφείλει νὰ τὴν διατηρήσει, ὅσο γεύεται τοὺς καρπούς της. Ἡ διατήρηση τῆς ἐλευθερίας ἀσφαλῶς ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴ μετοχὴ στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Μὲ τὴν ἔνταξιν στὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ συμμετοχὴ τοῦ σ' αὐτὴ τὴν κοινωνία τῆς Ἐκκλησίας, πὺν ἔχει τοὺς ὅρους καὶ τοὺς κανόνες της γιὰ τὴ συμβίωση τῶν μελῶν Της καὶ πὺν μὲ μιὰ λέξη συνοψίζονται στὸν κανόνα τῆς ἀγάπης, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἀδιάκοπη ὀργανικὴ σύνδεση μὲ τὴν κεφαλὴ τοῦ Σώματος, πὺν ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴ μυστηριακὴ κοινωνία μὲ Αὐτόν, καθόλου δὲν παραμερίζει τὸν ἄνθρωπον, οὔτε περιορίζει κάθε ἰδιαιτερότητά του. Ἀντιθέτως τοῦ παρέχει τὴ δυνατότητα καὶ τὸν ἐνισχύει στὴν προσπάθεια γιὰ τὴ συνεχὴ ἄνοδό του καὶ τὴν ἀπομάκρυνσή του ἀπὸ τὴ συνήθεια τῆς ἁμαρτίας ἢ ὁποία τὸν ὀδηγεῖ πάλιν στὸ δεσμωτήριό του: Ὁ Ἅγ. Μάξιμος Ὁμολογητὴς στὰ «Κεφάλαια περὶ οἰκονομίας καὶ θεολογίας» (2, 84 P.G. 90, 1164) χαρακτηριστικὰ λέγει: «Σῶμα Χριστοῦ εἶναι λεγόμεθα... οὐ κατὰ στέρησιν τῶν ἡμετέρων σωμάτων, ἐκείνου τὸ σῶμα γινόμενοι... ἀλλὰ τῷ καθ' ὁμοιότητα τῆς τοῦ Κυρίου σαρκὸς τὴν φθορὰν ἀποσεῖσθαι τῆς ἁμαρτίας».

Ἀλλωστε κατὰ τὸν Μ. Ἀθανάσιον ὁ Χριστὸς εἶναι ἐκεῖνος πὺν χαρίζει τὴν ἐλευθερίαν, «εἰ δὲ πᾶσα μὲν κτίσις συστενάζει ἐλευθερίας χάριν τῆς

ἀπὸ τῆς φθορᾶς τῆς δουλείας, ὁ δὲ υἱὸς οὐκ ἔστι τῶν στεναζόντων, οὐδὲ τῶν δεομένων ἐλευθερίας, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἐλευθερῶν τὰ πάντα» (Κατὰ Ἀρειανῶν 2, 72, P.G. 26, 300c). Πῶς θὰ μπορούσε νὰ τὴν περιορίσει;

Ὁ ἀγὼνας νὰ παραμένει κανεὶς πάντοτε ἐλεύθερος δὲν εἶναι καθόλου εὐκόλος. Ἡ ἐπιλογὴ τοῦ ἀγαθοῦ πάντοτε, τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης πὺν χαρακτηρίζουν τὸν ἐλεύθερον ἀπὸ τὴν ἁμαρτία ἄνθρωπον, δὲν εἶναι τόσο ἀπλὸ γεγονός ὅσο περιγράφεται.

«Ὅταν ὑπεραναβῇς τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, τότε προσκολληθήσῃ τῇ ἐλευθερίᾳ ἐν παντὶ πρᾶγματι» εἶπε ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος.

β) Αὐτὴ λοιπὸν τὴν πολύτιμη ἐλευθερίαν ἔρχεται ὁ σῶφρων χριστιανὸς νὰ ὑποτάξῃ στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Στὴν ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ στὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ διότι θέλει πραγματικὰ νὰ εἶναι ἐλεύθερος. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος στὸ σημεῖο αὐτὸ μᾶς πείθει μὲ τὸ λόγο Του: «Ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἔστε, καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς» (Ἰωάν. 8, 31-32).

Ἡ ὑποταγὴ αὐτὴ δὲν εἶναι μία ἄλλη μορφή δουλείας τοῦ πνεύματος τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι ἓνα ὄπλο, ἓνα ἰσχυρότατο μέσον γιὰ νὰ πολεμηθεῖ ἡ ἁμαρτία. Ὁ ὁσῖος Μάρκος ὁ ἀσκητὴς γράφει: «Αἱ ἐντολαὶ οὐχὶ τὴν ἁμαρτίαν ἐπικόπτουσιν, ἀλλὰ τοὺς ὅρους τῆς δοθείσης ὑμῖν ἐλευθερίας φυλάττουσιν» (P.G. 65, 992A).

Πράγματι ἡ ὑποταγὴ μπορεῖ νὰ εἶναι μιὰ μορφή δουλείας ὅταν δὲν ἔχει σὰν προϋπόθεση τὴν ἐλευθερίαν. Τότε μόνον ἔχομε μιὰ γνήσια ὑποταγὴ, μιὰ ἀληθινὴ ὑπακοή. Ἡ ἐλευθερία μπορεῖ νὰ καταντήσῃ ἀσυνδοσία καὶ ἀσυναρτησία ὅταν δὲν βρίσκεται στὴν ὑπακοή. Εἶναι μιὰ ἐλευθερία ὑποταγμένη στὸ ἀνθρώπινο θέλημα. Χωρὶς τὴν ἀποδέσμευση ἀπὸ τὸν ἀτομικισμό δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ γευθεῖ τὴν ἀληθινὴ ἐλευθερίαν.

Ὁ πιστὸς ἐπιλέγει ἐλεύθερα τὴν ὑπακοήν στὸ Θεὸ καὶ προκόπτει στὴν πίστη καὶ στὴν ἀρετὴ γιὰτὶ ἀκριβῶς ἀβίαστα δέχεται τὴν προστασία καὶ τὴν καθοδήγηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ στὴ ζωὴ του.

Μέσα στὴ θεολογία τῶν Πατέρων ἐξαίρεται ἡ

ἀρετή τῆς ὑπακοῆς καὶ ἡ προσπάθεια τῆς ὑποταγῆς στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Συνδυάζεται μὲ τὴ θεία ὑπακοή τοῦ Υἱοῦ στὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς καὶ σὲ πολλὰς διδασκαλίες ἀναφέρεται τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀβραάμ ὡς ἡ κατ' ἐξοχὴν περίπτωση ἀνθρώπινης ὑπακοῆς στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Διάδοχος Φωτικῆς πολὺν λιτὰ καὶ περιεκτικὰ γράφει: «Ὁ Κύριος ὑπήκουσεν ἵνα τὸ τῆς ἀνθρωπείας παρακοῆς ἔγκλημα διὰ τῆς αὐτοῦ ἐκλύσας ὑπακοῆς, εἰς τὴν μακαρίαν τοὺς ἐν ὑπακοῇ ζήσαντας ἐπαναγάγῃ ζωὴν» (Περὶ πνευματικῆς τελειότητος, 41).

Καὶ περισσότερο πρακτικὸς γίνεται ὁ Ἁγ. Γρηγόριος Νύσσης ὅταν μᾶς διδάσκει: «Αὐτὸν δηλ. τὸν Χριστόν, ὑποτάσσεσθαι τῷ πατρὶ λέγει, τὴν πάντων ἀνθρώπων ὑποταγὴν διὰ τῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ μετεσχηκότος τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς τὸν πατέρα ὑποταγῆς αἰνισσόμενος» (Κατὰ Εὐνομίου λόγ. 1).

Καὶ ἐνῶ θεωρητικὰ θὰ μπορούσαμε νὰ μιλοῦμε ἐπὶ μακρὸν καὶ νὰ παραθέτουμε θεολογικὰς ἀπόψεις καὶ διδασκαλίες περὶ τῆς ὑποταγῆς στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, στὴν πράξη φαίνεται νὰ εἶναι πολὺ δύσκολο.

Πιὸ εὐκολο γίνεται ὅταν αὐτὴ τὴν ὑποταγὴ στὸ Θεὸ τὴν ἐπιδιώκω μέσα ἀπὸ τὴν ὑπακοή σὲ κάποιο πρόσωπο.

Σ' ἓνα πρόσωπο σεβαστὸ ἀλλὰ καὶ ἱερό.

Αὐτὴ ἡ ὑπακοή σὲ κάποιο πρόσωπο βρῆκε τὴν ἄμεση ἐφαρμογή της μέσα στὸ μοναχισμό. Ἐκεῖ πού τὸ ἴδιον θέλημα πρέπει νὰ ἐξαφανισθεῖ μέσα ἀπὸ τὴν ταπείνωση. Ὁ τέταρτος Λόγος τοῦ ὁσίου Ἰωάννου μέσα στὴν Κλίμακα εἶναι ἓνα ὑπέροχο κείμενο, ἓνας ὕμνος, θὰ ἔλεγε κανεῖς, στὴν ὑπακοή. Ἡ ὑπακοή μέσα στὴν μοναστικὴ κοινωνία ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεση γιὰ τὴν εὐρυθμὴ λειτουργία της. Ἡ βάση γιὰ τὴν πνευματικὴ πρόοδο καὶ τελείωση τοῦ μοναχοῦ εἶναι ἡ ὑπακοή στὸν ἡγούμενο, πού εἶναι ταυτοχρόνως καὶ πνευματικὸς πατέρας τῶν μοναχῶν.

Αὐτὸ τὸ ἥθος τῆς ὑπακοῆς τῶν μοναχῶν στὸν ἡγούμενο μεταφέρεται πλέον στὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα στὸν κόσμο, ὅπου καὶ τὰ πλήθη τῶν πιστῶν χριστιανῶν.

Ἐκεῖνος πού ἔχει ἐπιλέξει τὸν πνευματικὸ του

διότι ὅπως ἤδη ἐλέχθη «ἐκεῖ ἀναπαύεται», ὑποτάσσεται στὴ διδασκαλία του, στὶς συμβουλὲς καὶ στὶς ὑποδείξεις του. Πιστεύει ὅτι μέσα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ πνευματικοῦ μιλάει ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς καὶ δέχεται τὸ λόγο του σὰν θετικὴ προοσταγή. Εἶναι θέμα πίστεως πλέον στὸ μυστήριό αὐτῆς τῆς πνευματικῆς σχέσεως, στὴν εἰδικὴ παρέμβαση, τὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγ. Πνεύματος νὰ λάβει αὐτὸ πού ἐλπίζει. Τὴν ἄφεση, τὴ συμβουλή, ν' ἀνοίξει ὁ δρόμος τῆς σωτηρίας, ὁ δρόμος πρὸς τὴ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Νὰ γιατί ἡ ὑπακοή περιέχει πίστη στὸ Θεὸ καὶ ἐλπίδα.

Ὁ Μ. Βασίλειος μιλώντας γιὰ τὴν ὑπακοή λέγει: «ὥσπερ γὰρ ὁ Θεός, πατὴρ ἀπάντων ἀκριβεστάτων παρὰ τῶν αὐτοῦ θεραπόντων ἀπαιτεῖ τὴν εὐπείθειαν, οὕτω καὶ ὁ πνευματικὸς ἐν ἀνθρώποις πατὴρ πρὸς τοὺς τοῦ Θεοῦ νόμους τὰς ἐαυτοῦ διατάξεις ἀρμόζων, ἀναμφύλεκτον τὴν ὑπακοὴν ἀπαιτεῖ» (P.G. 31, 1388B) καὶ στὰ Ἀσκητικά ὁ ἴδιος πατὴρ τονίζει: «ὁ τῆς ὑπακοῆς μισθὸς μείζων τοῦ κατὰ τὴν ἐγκράτειάν ἐστι κατορθώματος» (P.G. 31, 884C).

Καὶ μέχρις ἐδῶ καλὴ ἡ ἀγιογραφικὴ καὶ πατερικὴ θεμελίωση τῶν ὅρων καὶ τῶν θεσμῶν.

Ὅμως μὲ ποιὲς προϋποθέσεις ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνη τῆς πνευματικῆς πατρότητας ἓνας κληρικὸς; Ὁχι ἀπλῶς ἓνας ἐξομολόγος, ὁ ὁποῖος φορῶντας ἓνα πετραχήλι ἰδίως τις παραμονὲς τῶν μεγάλων ἑορτῶν δέχεται ἑκατοντάδες πιστοὺς, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται νὰ ἀπαριθμήσουν ἢ νὰ διηγηθοῦν τις ἁμαρτίες τους, νὰ ποῦν ἴσως τὸν πόνο τους ἢ ἀπλῶς νὰ ζητήσουν τὴν ἄδεια νὰ κοινωνήσουν στὴ Μεγάλῃ Πορτῇ.

Ἀλλὰ ὁ γέροντας, ὁ πνευματικὸς πατέρας, ὁ στάρετς ὁ ὁποῖος ἔχει συγκεκριμένο ἀριθμὸ πνευματικῶν παιδιῶν, γνωρίζει τὰ πάντα γιὰ τὴ ζωὴ τους καὶ τὰ καθοδηγεῖ λεπτομερῶς στὴν πνευματικὴ τους πορεία καὶ ἐξέλιξη.

Συνήθως ἡ πνευματικὴ αὐτὴ σχέσις βασίζεται θεολογικὰ στὴν προτροπὴ τοῦ Ἀπ. Παύλου «Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες, ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι καὶ μὴ στενάζοντες· ἄλλοις τελέες γὰρ ὑμῖν τοῦτο» (Ἐβρ. 13, 17).

Ποῦ εἶναι ὅμως τὰ ὅρια ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς εὐθύνης τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς ὑποταγῆς εἰς αὐτὸν καὶ τῆς εὐθύνης γιὰ τὴν πνευματικὴ του ζωὴ τοῦ ἰδίου τοῦ ἐξομολογούμενου, τοῦ πνευματικοῦ τέκνου;

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς διαβάσω ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ κάποιο δημοσίευμα τοῦ κατὰ πάντα σεβαστοῦ μου πατρὸς Ἀντωνίου Ρωμαίου μὲ τίτλο «Ἡ πνευματικὴ πατρότητα καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ προσώπου στὴ λειτουργία τοῦ Μυστηρίου τῆς Μετανοίας», τὸ ὁποῖο δημοσιεύθηκε στὸ ὑπ' ἀριθ. 18 τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ ΔΙΑΒΑΣΗ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Περιστερίου (Μάρτιος-Ἀπρίλιος 1999) καὶ τὸ ὁποῖο μὲ βρίσκει ἀπολύτως σύμφωνο. Ἐὰν δὲν εἶχα διαβάσει αὐτὸ τὸ κείμενο, θὰ διατύπωνα τὶς ἴδιες ἀπόψεις μὲ δικές μου ἐκφράσεις:

Αὐτὸς ποὺ ἀναλαμβάνει –εἴτε θεόκλητος, εἴτε δημόκλητος, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ αὐτόκλητος– νὰ διακονήσῃ τὸν πιστὸ σὲ μία τέτοια λειτουργία, ἀσφαλῶς θεωρεῖται αὐτονόητο ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄγευστος ἢ ἀμύητος τοῦ συγκεκριμένου χώρου. Ἀκόμη πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι μόνο ὡς ἔντρομος ὑπηρέτης ὀφείλει καὶ δύναται νὰ διακονήσῃ αὐτὴ τὴ μυστικὴ ἐρωτικὴ συλλειτουργία Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Ἐχοντας ἓνα τέτοιο φρόνημα, θὰ χαρακτηθεῖ νὰ ἀποφύγει κάθε ναρκισσιστικὴ καὶ χριστοκάπηλὴ ἀνάμιξη τοῦ «παλαιοῦ ἀνθρώπου» στὶς διαπροσωπικὲς σχέσεις ποὺ θὰ ἀπαιτήσῃ ἡ διακονία του στὸ Μυστήριό τῆς Μετανοίας τῶν ἀδελφῶν του.

Ἐνδεικτικὰ καὶ ἐπιγραμματικὰ θὰ ἀναφέρω τὰ κύρια αἷτια αὐτῆς τῆς κατάστασης:

Πρῶτο καὶ βασικὸ αἷτιο θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ τὸ ὅτι λειτουργοῦμε τὴ δική μας πατρότητα καὶ δὲν διακονοῦμε ἔντρομοι τὴν πατρότητα τοῦ Θεοῦ.

Δεύτερον εἶναι ὅτι βάζουμε στοὺς ὅμους μας εὐθύνες καὶ ἀρμοδιότητες, ποὺ ἀνήκουν στὸ Θεὸ καὶ στοὺς πιστούς.

Λειτουργοῦμε παρεμβατικά, χωρὶς τὴν θέληση ἢ τὴν ἄδεια τοῦ πιστοῦ, μὲ φρόνημα ἐξουσιαστικό, σκοπεύοντας νὰ ἐπηρεάσουμε, νὰ ἐξειδικεύσουμε ἢ νὰ ἀντικειμενοποιήσουμε, τὸ θέλημα τοῦ

Θεοῦ καὶ τοῦ πιστοῦ κατὰ τὸ δικό μας θέλημα, ἢ κατὰ τὴν δική μας κρίση, παραγνωρίζοντας πολ- λάκις ὑπεροπτικά, ὅχι μόνον τὴν ἰδιαιτερότητα τοῦ κάθε προσώπου ἀλλὰ καὶ τὶς ἐπιταγὲς καὶ τὰ δεδομένα τῆς ἐπιστήμης καὶ τὶς συντεταγμένες τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκογενειακῆς ζωῆς.

Πολλάκις στὶς σχέσεις μας μὲ τοὺς πιστοὺς λειτουργοῦμε μὲ ἰδιοκτησιακὸ φρόνημα, θεωροῦντες τοὺς πιστοὺς ὑποχείρια –ἂν ὅχι ὑποζύγια– τῆς δικῆς μας προσωπικότητας.

Συχνά, οἱ θέσεις ποὺ παίρνουμε φανερόνουν διάθεση οἰκειοποιήσεως τῆς αὐθεντίας τοῦ Θεοῦ. Θέλουμε νὰ αἰσθανόμαστε ὑπεύθυνοι γιὰ ὅσα συμβαίνουν στὸν κόσμον, χωρὶς νὰ συμβιβάζομαστε μὲ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Θεός, ὁ Πανάγαθος, Πάνσοφος καὶ Παντοδύναμος Κυβερνήτης τοῦ «σύμπαντος», σεβόμενος τὴν ἐλευθερία τῶν ἀνθρώπων, παραχωρεῖ τὴν διάπραξη ἀπειρῶν ἁμαρτημάτων καθημερινά. Ἔτσι μερικὲς φορές, προτιμάμε αὐθαίρετα νὰ ἐκπροσωποῦμε τὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀντὶ νὰ λειτουργοῦμε τὴν ἀγάπη καὶ νὰ σεβόμαστε τὴν ἐλευθερία τῶν προσώπων. (Ὁ Κύριος ἔναντι τοῦ Ἰούδα).

Ἄλλες πάλι φορές λειτουργοῦμε μὲ τὸ φρόνημα – βίωμα τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Θεοῦ, κατὰ παρανόηση καὶ κατὰ παρεξήγηση τῶν ἐκχωρημένων εἰς ἡμᾶς ἀρμοδιοτήτων καὶ εὐθυνῶν. Ἔτσι, μερικὲς φορές, ζητοῦμε νὰ ἐπενδύσουμε μὲ θεϊκὴ αὐθεντία ἀδύνατες ἢ καὶ ἁμαρτωλὲς πτυχὲς τῆς δικῆς μας προσωπικότητας, ὅταν ἄκομψα προσπαθοῦμε νὰ στηρίξουμε τὶς ἀπαράδεκτες θέσεις μας.

Ἐρχονται κάποτε καὶ περιστάσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες διαφαίνεται στὴν συμπεριφορὰ μας μιὰ τάση ὑπερπροστατευτικότητας, ἀκριβῶς ὅπως τὴν ζοῦν οἱ γονεῖς γιὰ τὰ παιδιά τους. Σὲ μερικὲς τέτοιες προσπάθειές μας, δίνουμε ἄδεια στὸν ἑαυτό μας νὰ παραβιάσῃ τὸ ἀπόρρητο τῆς ἐξομολόγησης ἢ νὰ προβεῖ καὶ σὲ ἄλλες «ἀντιιδεοντολογικὲς» γιὰ τὸ σεβασμὸ τῆς ἐλευθερίας τοῦ προσώπου ἐνέργειες, «προκειμένου νὰ σώσουμε» κάποιον.

Μία ἄλλη αἷτια γιὰ τὴν ὁποία βασανίζουμε ἀνελεύθερα τοὺς πιστοὺς εἶναι ἡ ἐστίαση τῆς προσοχῆς μας στὴ σχολαστικὴ καὶ λεπτολόγο ἐξομολόγηση τοῦ πιστοῦ καὶ ἡ ἀπροθυμία ἢ ἀδυναμία

μας νὰ διακονήσουμε τὴν μετάνοια, διότι κατεχό -
μεθα ἀπὸ φρόνημα ἠθικονομικιστικό, τὸ ὁποῖο
καὶ μεταδίδουμε στοὺς πιστοὺς.

Δημιουργοῦνται ἀφάνταστα νοσηρὲς σχέσεις,
ὅταν συμπέσει ὁ μὲν «πνευματικός» νὰ πάσχει
ἀπὸ εὐθυνολαγνεία ὁ δὲ ἐξομολογούμενος ἀπὸ
εὐθυνοφοβία. Πρόκειται γιὰ τὸ φαινόμενο τῆς
«πνευματικῆς ἀγκύλωσης» στὴν ἀμφίπλευρη
ἀνωρομότητα, ἡ ὁποία δευτερογενῶς μπορεῖ νὰ
ὁδηγήσει καὶ σὲ ἄλλες δυσάρεστες καταστάσεις.

Μερικοὶ ἀπὸ μᾶς ἔχουμε προκατειλημμένες θέ -
σεις γιὰ πολλὰ θέματα, μὲ ἀγαθὴ μὲν προαίρεση
ἀλλὰ μὲ ἀτελὴ θεολογικὴ ἐπεξεργασία στηριγμέ -
νες σὲ δεισιδαμονικὲς ἢ ὑπερασκητικὲς ἀσυνείδη -
τες παιδικὲς προσλήψεις, στὶς ὁποῖες ὁμως ἔχουμε
προσδώσει δογματικὸ κύρος. Ὅταν ὁ πιστὸς ἀνα -
φερθεῖ σὲ τέτοια θέματα, τὸν ἀντιμετωπίζουμε ἢ
ἀνελεύθερα ἢ ἐχθρικά, σὲ περίπτωση πού ἔχει δια -
φορετικὴ ἀντίληψη τῶν πραγμάτων. Τότε λειτουρ -
γοῦμε «τὸν ἰδεατὸ ἐαυτό» μας καὶ ἀδυνατοῦμε νὰ
ἱεραρχήσουμε τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ στὶς
ψυχὰς τῶν πιστῶν.

Ἀποτελεῖ κλασικὴ μορφή «βιασμοῦ τῆς ἐλευθε -
ρίας τοῦ προσώπου» ἡ αὐθαίρετη καὶ δικανικὴ
ἐπιβολὴ τῶν ἐπιτιμίων. Ἡ αὐθαιρεσία καὶ ὁ
αὐταρχισμὸς συλλειτουργοῦν μὲ τὴν ἄγνοια βα -
σικῶν ψυχολογικῶν καὶ παιδαγωγικῶν ἐπιταγῶν,
μὲ ἀποτέλεσμα νὰ «κακοποιεῖται» ἀντὶ νὰ ἀνα -
παύεται καὶ νὰ βελτιώνεται στὴν πνευματικότητά
του ὁ πιστὸς. Κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴ συμπεριφορὰ
κρύβεται καὶ μιὰ διάθεση ἐτεροβιασμοῦ. «Θὰ ζο -
ρίσω τὸν ἄλλο γιὰ νὰ προοδεύσει». Διδακτέος
εἶναι ὁ αὐτοβιασμός, ἀλλὰ πάντοτε φευκτέος ὁ
ἐτεροβιασμός.

Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος, ἀποδεχόμενος τὴν
πραγματικότητα τῆς ἐξουσίας τοῦ πνευματικοῦ
πατρὸς τὴν καθορίζει: «ἀρχῆς ἐπελάβου ποτε
ἐκκλησιαστικῆς· μὴ μέγα φρόνει· οὐ σὺ τὴν δόξαν
ἐκτίσω, ἀλλ' ὁ Θεὸς σὲ ἐνέδυσεν. Ὡς ἀλλοτρίας
τοῖνυν φεύγου, μὴ καταχρώμενος αὐτῇ μηδὲ σφε -
τεριζόμενος (Εἰς τὴν Α' Κορ. 10, 3) καὶ ἄλλοι λέ -
γει ὅτι ἡ πνευματικὴ ἐξουσία "οὐκ ἔστιν ἀρχόντων
τύφος, οὐδὲ ἀρχομένων δουλοπρέπεια, ἀλλὰ ἀρχὴ
πνευματικῆ τούτῳ μάλιστα πλεονεκτοῦσα τῷ τῷ

πλέον τῶν πόνων καὶ τῆς ὑπὲρ ὑμῶν ἀποδέχεσθαι
φροντίδος» (Εἰς τὴ Β' Κορ. 18, 3). Ἀπὸ τὴν ἄλλη
μεριά, ἡ ἀνάληψη τῆς εὐθύνης τῆς πνευματικῆς
καθοδήγησεως δὲν σημαίνει ὅτι ἀναλαμβάνει καὶ
τὴν εὐθύνη γιὰ τὰ λάθη καὶ τὶς πτώσεις τοῦ πνευ -
ματικοῦ του τέκνου. Αὐτὸς εἶναι ἕνας ἐγωϊσμὸς νὰ
νομίζει κανεὶς ὅτι ὅλοι μποροῦν νὰ ἐναρμονίζο -
νται στὶς δικές μου πνευματικὲς ἐπιτυχίες, ἂν βέ -
βαια ὑπάρχουν καὶ ὅσες ὑπάρχουν καὶ δὲν πα -
ρουσιάζω ἀπλῶς μερικὲς μὲ ἔντεχνο τρόπο γιὰ νὰ
δικαιολογῶ τὴν παρουσία μου καὶ τὴν ἐπέμβασή
μου στὴ ζωὴ τῶν πνευματικῶν μου τέκνων. Π.χ.
ἐπιβάλλω τιμωρίες στὸν ἑαυτό μου γιὰ τὶς πτώσεις
τους.

Ὁ 50ὸς ψαλμὸς, ὁ κατ' ἐξοχὴν ψαλμὸς - διδά -
σκαλος τῆς μετανοίας ἔχει δύο τρεῖς χαρακτηρι -
στικὲς φράσεις, οἱ ὁποῖες ἀκριβῶς καθορίζουν τὶς
εὐθύνες κάθε ἀνθρώπου ἀπέναντι στοῦ Θεοῦ!! γιὰ
τὶς ἁμαρτίες του:

«Σοὶ μόνῳ ἤμαρτον καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν
σου ἐποίησα» καὶ κυρίως ἡ ὁμολογία τοῦ Δαβὶδ:
«ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἔστι διὰ παντός».

Τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως θὰ κριθεῖ ἕνας ἕκαστος
γιὰ τὶς δικές του ἁμαρτίες καὶ μέσα ἀπὸ τὴ δική
του μετάνοια.

Προβάλλεται συνήθως μιὰ εἰσαγωγικὴ φράση
ἀπὸ τοὺς ἐξομολογουμένους: «Ὁ διάβολος μὲ
ἔβαλε...». Μήπως εἶναι ἕνα φαινόμενο, ἔνδειξη
ἴσως τῆς νοοτροπίας ὅτι ἐγὼ δὲν ἔχω εὐθύνη γιὰ
τὶς πράξεις μου ἀλλὰ ὁ πνευματικὸς μου στὸν
ὁποῖο τυφλὰ ὑπακούω καὶ ὁ διάβολος πού ἀντι -
στρατεύεται στοῦ ἔργου του. Ἐγὼ εἶμαι ἕνα πiónι
στὰ χέρια τους καὶ κινεῖται στὴ σκακιέρα τοῦ κό -
σμου τούτου.

Ὁ πνευματικὸς ἔχει εὐθύνη ἀναμφισβήτητη
γιὰ τὴν καθοδήγησή, τὸ διδακτικὸ καὶ συμβουλευ -
τικό του ἔργο, γιὰ τὸ ζωντανό, αὐθόρμητο καὶ
ἀνεπιτήδετο παράδειγμα ἐνώπιον τῶν πνευμα -
τικῶν του παιδιῶν καὶ γιὰ τὴν προσευχή του γι'
αὐτὰ δηλ. τὴν πίστη του καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη του
στοῦ Θεοῦ ὅτι Ἐκεῖνος θὰ εὐλογεῖ τὸν κόπο πού κά -
νει γι' αὐτοὺς πού καὶ ὁ ἴδιος πιστεύει καὶ τοὺς
ἐξομολογουμένους ἔχει πείσει ὅτι εἶναι παιδιὰ τοῦ
Θεοῦ.